

AnletsBladet

NR 4

NOVEMBER 2022

Ordföranden har ordet

I helgen var jag ute och satte ljus på olika gravar och helt traditionsenligt var det blåst och regn som gällde. Då är det skönt att kunna kura in sig i

värmen och pyssla med sin släktforskning.

Verksamheten har nu kommit igång ordentligt i våra nya lokaler i Seniorhuset och det känns mycket bra. Om allt går som vi har tänkt oss har vi planer på att ha något slags öppet hus på Släktforskningsdagen den 21 januari. Eftersom det är fler föreningar som håller till i huset är vi ännu inte helt klara med hur det ska gå till men information kommer att finnas på vår hemsida så snart allt är klappat och klart.

Planeringen av vårens kurser är också i full gång. Även när det gäller dem kommer vi att lägga ut information på vår hemsida. Nytt för 2023 är att vi meddelar startdatum för kurserna så att det ska bli lättare för våra medlemmar att se om det passar. Bli det minst tre personer anmälda kommer kursen att starta på angivet datum.

Håll alltså koll på hemsidan www.botvid.org för att få senaste nytt om vår verksamhet.

Jag vill nu till sist skicka en önskan om en GOD JUL och ett GOTT NYTT ÅR till er alla.

Carin

Med ångbåt till Botkyrka

Detta var rubriken till vårt medlemsmöte den 14 september i våra nya lokaler i Seniorhuset i Tumba. Lennart Rydberg, ångbåtsextusiast, berättade om ångbåtstrafiken i Mälaren under främst 1800-talet.

1821 gick den första ångbåtslinjen i Mälaren. Det var en hjulångare som gick till städerna runt Mälaren: Stockholm – Strängnäs – Västerås – Arboga.

Ångbåtarna gick mellan öar och fastland och var ett viktigt samfärdsmedel för "vanligt folk". Man fraktade varor och människor till städerna. På 1920-talet kom bussar och lastbilar och trängde ut ångbåtarna.

Fittja var tidigt, 1855, en av bryggorna man anlöpte. En del hjulångare till Drottningholm anlöpte Fittja. Från 1863 gick man även in till Vårby. En lokallinje, ångslupen "Femman" anlöpte Sturehov. Linjen till Drottningholm blev tidigt en turistlinje.

År 1860 fanns det ett stort nät av ångbåtlinjer i Mälaren. Några skäl till att ångbåtstrafiken växte var naturligtvis den tekniska utvecklingen. Den ekonomiska utvecklingen gjorde att man kunde skicka varor till och från landet.

Ångaren "Sjöfröken" gick in i Albysjön och under åren 1902-1903 även in i Tullingesjön.

Lennart Rydberg pratade varmt om ångbåten Mariefred som nästa år fyller 120 år. Han berättade också om hjulångaren "Yngve Frej" som var den båt Jonas Love Almqvist skrev om i sin bok "Det går an".

Det är nu 70 år sedan den reguljära ångbåtstrafiken upphörde. Dock finns det idag 6 ångbåtar kvar som går i linjetrafik. □

*Text och foto:
Monica Andersson*

Bildkälla: www.bing.com

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 070-591 4288
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 070-628 9911
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 070-591 4288

Hemsida: www.botvid.org

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 070-3310916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 072-7224817

Styrelsen

Ordf. Carin Johansson, 070-5914288
V.ordf. Mats Johansson, 072-7224817
Sekr. Anita Karlsson, 070-3310916
Kassör: Inger Feldhofer tel. 070-6257776
Ledamot: Charlotta Eskilson, 070-6677964
Ledamot: Monica Andersson, 070-6289911
Suppl. Kjell Hanses, 070-3775604
Suppl. Bo Pettersson, 070-2181173

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 070-5914288
E-post: carin@medicalsevice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 08-530 37116
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 070-6289911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2022: 220:-
Familjemedlem: 70:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 070-6257776
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Höstens sista styrelsemöte kommer att hållas onsdagen den 23/11.

Vårens styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna 18/1, 15/2, 15/3, 19/4, 17/5.

Medlemsträffar

Höstens sista medlemsträff blir onsdagen 30/11. Preliminärt kommer vårens medlemsträffar att hållas 22/2, 22/3 (årsmöte), 26/4, 24/5.

Läs mer under kalendariet.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vässa pennan och skriv, tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Cirkelverksamheten våren 2023

För närvarande pågår planeringen för fullt för vårens cirklar. Information om startdatum för dessa kommer att läggas ut på vår hemsida. Man anmäler sig som vanligt till cirkel@botvid.org och när det finns minst 3 deltagare så startar kursen på angivet datum.

Vi har för avsikt att starta:

- grundkurs i släktforskning
- kurs i Min släkt
- kurs i att lära sig läsa gammal text
- kurs i DNA-släktforskning för nybörjare

Sedan kanske det dyker upp nya ämnen så småningom.

Håll alltså utkik på vår hemsida för att se när de olika kurserna planeras att starta.

Forskarrummet hösten 2022 och början av 2023

Som väl de flesta vet håller vi till i SeniorNets lokaler i Seniorhuset i Tumba. Dessa finns på övervåningen i huset och därför måste vi hålla entrédörren låst. För att underlätta för alla parter har styrelsen beslutat att vi fortsätter med föransmälningar för dem som vill komma till Forskarrummet. Anmälan sker till forskning@botvid.org senast kl. 10 den aktuella dagen, gärna tidigare.

Forskarrummet på eftermiddagar är på måndagar. Kvällstiden är på onsdagar. Givetvis gäller det som vanligt att man ska känna sig helt frisk och inte ha några förkylningssymtom för att kunna komma.

Aktuella eftermiddagar kl. 13-17:
21/11, 5/12, 30/1, 6/2, 13/2, 20/2, 6/3.

Aktuella kvällar kl. 18-21:
14/12, 25/1, 1/3.

Gammal svensk telefon från 1896.
Källa: Wikipedia.

Det första telefonsamtal i Stockholm fördes mellan telegrafstationen vid Skeppsbron och Grand Hotel. (Augusti 1877). □

Släktforskningens dag 21 januari 2023

Traditionsenligt firar vi släktforskningens dag den tredje lördagen i januari. I år kommer vi att göra det i Seniorhuset i Tumba. Vi är inte klara med all planering för det ännu men så snart vi kan kommer vi att lägga ut information på vår hemsida.

Det lönar sig alltid att hålla sig underrättad om vår verksamhet via vår hemsida www.botvid.org

"Lyktgubben" Gustav A. Hallqvist tänds sin sista lykta på Norrebro 1953. Källa: Wikipedia.

Gasbelysningsbolaget startade 1853 i Klara och de första gaslyktorna tändes i Nicolai, Klara och Jacobs församlingar. 1860 hade stadens övriga församlingar också gasbelysning.

År 1893 togs det nya Värtagasverket i bruk och 1915 fanns det över 10 000 gaslykter i staden, trots att elektriciteten fanns. Men den var dyr; 80 öre per kilowattimme (cirka 33 kr idag). □

Besök på Riddarhuset

Här sitter föreningens medlemmar på högadelns bänkar.

Den 19 september var vi 14 medlemmar som trotsade duggregnet och infann oss på Riddarhuset för en visning av detta vackra hus. Vår guide, Oscar Langenskiöld, mötte oss i den enorma stenhallen och vi blev fotograferade för att läggas ut på Riddarhusets Instagramkonto för att visa att nu var verksamheten i gång igen.

Adeln utgjorde bara 0,5 % av Sveriges befolkning men ägde mer än 2/3 av landet. Man behövde ett representativt hus för att ha sina möten i.

Magnus Ladulås hade i Alsnö Stadga, år 1280, stipulerat att den som kunde sätta upp häst plus ryttare blev skattebefriad och detta var i stort sett grunden till frälset.

Huset uppfördes 1641-1674. Den första arkitekten var Simon de la Vallé. Han dog tyvärr i ett slagsmål och ersattes av Heinrich Wilhelm från Hamburg. Han dog 1652 och följdes av holländaren Joost Vingboons. Efter tre år fick han sparken och så kom turen till Simon de la Vallés son, Jean de la Vallé, som slutförde arbetet.

I riddarsalens tak finns en 105 m² stor målning av David Klöcker Ehrenstrahl. Oscar Langenskiöld berättade mycket levande om hur det kunde gå till på adelns riksmöten. Diskussionernas vågor gick höga och 1680 fanns en ordväxling mellan greve Wachtmeister och Posse som han berättade om. Det var bråk om de livländska godsens och

greve Wachtmeister sade: ”Tig Posse! Du förstår dig inte på det här mer än en bonde”. Det var en oerhörd skymf att bli kallad bonde. Wachtmeister fick ta tillbaka och mildra sitt utbrott till att Posse inte förstod det här mer än ett barn. Det var en hederskultur som rådde.

Inom adeln finns grevar (finast) och friherrar (kallade baroner) och så ”knapadeln” som i stort sett bara ägde sin titel. Man måste bli introducerad i Riddarhuset, det vill säga att man måste bli invald. I den stora riddarsalen finns 2 332 vapensköldar. Det är både utdöda och nu levande ätter. Adelskapet ärvs på den manliga sidan. Kvinnor som föds adliga är adliga hela livet, men deras barn blir inte adliga om mamman inte är gift med en adelsman. I maj 1789 kommer Gustav III till Riddarhuset och vill starta krig och ha in mer skatt. Adeln säger nej. Man diskuterar. Gustav III frågar igen och svaret blir ännu en gång nej. Gustav III säger: ”Jag tyckte att jag hörde ett ja. Den som röstar nej är rikets fiende.” Sedan sade han till sekreteraren att han hade fått ett ”ja” på sin fråga.

Oscar uppmanade oss att läsa gamla riksdagsprotokoll. Mycket spännande och intressant läsning. Riddarhusets ordförande kallas lantmarskalk. Han har en mycket vacker stav som tecken på sitt ämbete.

Visningen i riddarsalen avslutades med att vi fick se två vackra sköldebrev;

KALENDARIUM

Möteslokal: Seniorhuset, Grödingevägen 2, Tumba. Parkering sker i Tumba Centrums P-garage.

Onsdag 30 november kl. 19.00 Medlemsträff

Fredrik Mejster och Genjägarna

Tv-programmet Genjägarna började sändas den 13 november i SVT. Fredrik berättar hur arbetet med detta program har gått till.

Kaffe serveras från kl. 18.30.

Entré 20:- Icke medlem 40:-.

ett från ätten Wrede och det andra från ätten von Höpken. Båda ätterna hade haft säten i Salems församling.

Från 1809 är det bara en person i familjen som får adelskapet; ej familjen. Den siste personen som adlades i Sverige var Sven Hedin 1902. Idag lever 657 adliga ätter kvar.

Den 7 december 1865 förs den allra sista debatten i Riddarhuset. Sedan införs tvåkammarriksdagen år 1866.

I det Blå rummet visas konsul Hjalmar Wicanders stora samling av vapenporlin. Detta är troligen den största samlingen som finns utställd av ostindiskt porslin med svenska adliga ätters vapen. I rummet finns även fyra vitrinskåp som innehåller en stor samling sigillstampar.

I Riddarhuset har man konserter som är öppna för alla. Titta in på deras hemsida eller prenumerera på deras nyhetsbrev.

Text och foto: Monica Andersson

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för **AnletsBladet** nr. 3/2022 har föreningen fått 11 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Marie Brandt	Tumba
Marianne Rhedig	Norsborg
Christina Brandt	Älvsjö
Elisabeth Wollmer	Tullinge
Majsan Danielsson	Uttran
Britt Sandström	Uttran
Ulrika Burén	Rönninge
Lars Jansson	Huddinge
Stefan Postelius	Tumba
Lena-Erica Postelius	Tumba
Björn Jansson	Tumba

Smörlycka, brödets magi och det heliga ölet. Om mat och dryck i folktro och myter

Foto: Monica Andersson

Tora Wall, författare och folklorist, kom till oss den 19 oktober och berättade om det som kallas vårt immateriella kulturarv.

I alla tider har människorna varit måna om att göra vissa saker för att få t. ex. god årsväxt. Man skulle så och skörda på vissa märkesdagar och hålla sig god vän med tomten. Man skulle akta sig för trollen för de kunde byta ut ens barn eller så kunde man bli bergtagen och bodde då i trollens berg. Man skulle då inte äta det som trollen bjöd på. Om man hade kalas och maten gick åt alldeles för fort kunde man misstänka att man hade ett eller flera troll vid bordet.

Guden Frej symboliserade skörd, boskap och fruktsamhet. Även åskguden Tor var böndernas gud. Han var också regnets gud. De gamla stenyxorna symboliserar Tors åsksvigg; kallas även torsvigg.

Julen var den största högtiden på året och här förekom många seder och ritualer. Julöl skulle bryggas och vara färdigt för provsmakning på Anna-dagen, (Anna med kannan). Anna-dagen var också en viktig märkesdag för då skulle

även lutfisken läggas i blöt, tvätten skulle vara klar och ljus stöpas. På Tomas-dagen, den 21 december, skulle man gå runt i gårdarna och prova grannarnas öl och dagen kallades på Gotland för Tomas Fylletunna. Tomas-dagen var också en dag då tjänstefolk kunde sägas upp. Man skulle också säga upp rättorna på Tomas-dagen. Då

skulle man stå ute på gården med en sopborste eller liknande och ropa: "Nu ska ni ut rättor och möss, loppor och löss." Efter Tomas-dagen inföll julfriden. Konstfullt flätade bröd stod hela julhelgen mitt på bordet för att dra åt sig julens kraft. Under julnatten hälsade de döda på de levande och djuren kunde tala. Kom det en gäst på jul fick han ej "gå ut med julen" utan måste alltid bjudas på något att äta och dricka.

Brödet som stått på julbordet kunde läggas i sädesbingen för att ge god skörd kommande år eller så smulades det sönder och ströddes ut i den första plogfåran vid vårbruket.

Midsommar var också en högtid då naturens krafter var extra starka. Man skulle samla in läkeväxter och dagg. Midsommandagg gav brödet en extra fin jäsnings. Man kunde ha torkade midsommarblommor i badet vid jultid för att få vara frisk under det kommande året.

Tomten var en verklig figur för de flesta. Han var stark som sju karlar och var i storlek som en sex års pojke. Till jul skulle tomten ha sin gröt med en smörklick på. Fick han inte det kunde han

bli vresig och till och med flytta. Tomten drog lycka till gården.

Det första och det sista som man gjorde hade stor betydelse. Om det sista höllet in var stort och högt betydde det att nästa års skörd skulle bli bra. Man måste spara de sista stråna och binda kärvar till fåglarna. Man måste ge för att sedan kunna få. Det var viktigt att dela med sig. Kärvarna bands för hand av pigorna och ingen piga vill binda den sista kärven för det betydde att hon nästa år skulle få ett utomäktenskapligt barn.

Mjolk- och smörlyckan: Man trodde att det bara fanns en viss mängd lycka i världen att dela på. Därför måste lyckan skyddas för den kunde ges bort av misslag eller stjälas. Man kunde skydda genom att t.ex. ha några saltkorn i mjölken och att rita ett kors på smöret. Man trodde också att det fanns de som tjuvmjolkade genom att använda en bjära, puke eller mjölkhare. Trollkunniga kvinnor kunde tjuvmjölka direkt ur väggen. Detta bottnade säkert mycket i avundsjuka och att man sökte efter förklaringar till missfärd.

Månens bana var viktig. Vid nymåne skulle man göra sådana saker som skulle bli bra; man skulle så lin, sätta öl, baka. Vid månen i nedan var det saker som skulle bort som skulle göras, t.ex. rensa bort ogräs och sly.

Det var intressant att höra om våra förfäders föreställningsvärld. Mycket av det som de trodde på lever ju kvar i våra traditioner kring de stora helgerna. Och tomten det är han som finns i Viktors Rydbergs dikt som visas vid jul varje år. Han jobbar på generation efter generation. □

Text: Monica Andersson

Bildkälla: www.bing.com

Bildkälla: www.bing.com